6 socialisme niet zo gemakkelijk doorzien. Was dit wel het geval geweest, wat had hem belet ofwel niet te studeren ofwel dat in het buitenland te doen, te meer daar hij over uitstekende familierelaties in Parijs beschikte? De Jong neemt zonder dwingende noodzaak latere uitspraken van prins Bernhard voor zoete koek op en doet hem daarmee tekort.

Een kras staaltje van het kritiekloos benutten van een bron vinden we aan het einde van het eerste deel. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog die vrijwel samenvalt met de verjaardag van koningin Wilhemina juichen enkele inwoners van Den Haag de koningin toe wanneer deze in het openbaar verschijnt. *De Telegraaf* wijdt er een larmoyant stukje oranjeproza aan in de geest van "het davert over het plein, vrouwen schreien, mannen lopen de tranen over de wangen" enz. Iedereen die enigszins in de journalistiek thuis is weet hoeveel duimzuigerij aan dit soort zogenaamde verslagen te pas komt, maar De Jong citeert zonder blikken of blozen als historische waarheid op het theatrale hoogtepunt aan het slot van het eerste deel.

Al was tot dusverre in hoofdzaak sprake van feitelijke onjuistheden en bedenkelijk bronnengebruik, toch bleek daarbij nu en dan dat deze tekortkomingen samenhingen met een zekere wereldbeschouwelijke en politieke bevooroordeeldheid. L. de Jong als historicus van de Tweede Wereldoorlog is geen andere dan L. de Jong als politiek commentator van het actuele gebeuren. En wat dit laatste betreft, als commentator geeft hij blijk van een extreme eenzijdigheid, tot uiting komend in een onvoorwaardelijk kiezen voor de politiek der Verenigde Staten, van het rigoureuze simplisme dat zo typerend is voor het koude oorlog-denken en van een mate van anti-communistische – in de zin van afkeer van de politiek der Sowjet-Unie en de met haar sympathiserende communistische partijen – bevangenheid die tot verblinding voert. Geen eigenschappen die een historicus te pas komen bij het vervullen van zijn taak, zeker niet wanneer deze eigenschappen hun geprononceerde vorm misschien juist wel gekregen hebben in en door het stuk geschiedenis dat hij zich voorgenomen heeft te beschrijven. Een historicus moet niet alleen in de huid van de tegenpartij kunnen kruipen, sterker nog, hij moet deze beter zien te begrijpen dan deze zichzelf begrijpt. Dit laatste is echter onmogelijk als de tegenpartij een historicus alleen maar afkeer inboezemt of hem onbegrijpelijk voorkomt. In dit verband is zelfanalyse niet minder belangrijk dan bronnenonderzoek.

De Jong heeft echter geen last van de twijfel die een methodische bezinning met zich meebrengt. Geen zelfonderzoek doorbreekt zijn naïveteit. Hij gaat te werk met een directe onmiddellijkheid die typerend is voor de ideologisch bevangene.

Van de CPN heeft De Jong te veel afkeer om er rustig en met een zekere distantie over te kunnen schrijven. Hij komt tot uitroepen als de CPN zag de Sowjet-Unie nu eenmaal als "Heilstaat"! Hoezeer de CPN'er de Sowjet-